

FEUILLETON

MOSCOVISCHЕ IMPRESSIES VAN EEN TANDHEELKUNDIG STUDENT

DOOR

F. HOYTE VEDER.

Leer dan reizen met gepeizen.

De aanleiding tot een reis naar Rusland, kan gevonden worden in twee dingen. In de eerste plaats is daar de zekere mate van geheimzinnigheid, die voor een ieder Rusland als door een waas doet zien, het avontuurlijke dat men op reis daarheen, in z'n onderbewustzijn hoopt mee te maken; en vervolgens de volkomen tegenstrijdigheid in de berichtgeving van diengenen die dit land hebben bereisd.

Eenerzijds verwacht men er het land der onbegrensde mogelijkheden het ongelooflijke te zien, anderzijds heeft bij menigeen de al dan niet uitgesproken gedachte post gevat: „het zal er danig tegenvallen”. Hoe het ook zij, het „interessante” trekt.....

Toen wij dan ook bij het maken van reisplannen, een vouwblad in handen kregen waarin de geneugten en bezienswaardigheden van dit land en de steden Leningrad en Moskou in extenso waren vermeld en afgebeeld, hebben we het besluit genomen bonboekjes voor een 14-daags verblijf in de Sowjet Unie te nemen en plaatsen te bespreken op een boot, die van Stettin op Helsingfors vaart, en twee maal per week van eerstgenoemde stad vertrekt.

... Auto's maken sommige menschen wagenziek, vliegmachines luchtziek, en een zereis zeeziek. In het eerste geval kun je stoppen, in het tweede geval heb je een zakvormig apparaat tot je beschikking, in het derde geval móét een slechtpassende prothese, die per ongeluk „meegaat”, wel naar de haaien zijn, en hoogstens zullen na eeuwen de bodemvorschers hoofdschuddend vragen: „droegen haaien kunstgebitten?”

We zaten echter met het geval; een van onze reisgenooten zon-

der bovenprothese en dus „aftands”. Het eenige wat erop zat was een noodgebit hier of daar laten maken! In Helsingfors, of, zooals het in het Finsch heet Helsinki, hadden we toch den heelen middag den tijd, voordat de trein naar Rusland zou vertrekken en dus was onze eerste gang naar een „Tandläkare”.

Aan een groot huis in de Museogaten belden we aan. We werden in een wachtkamer gelaten die heel gezellig was gemeubeld, maar waar de lectuur die er lag, voor ons volkomen abracadabra was. De tandarts zelf, die ons aangeraden was door consul zoo en zoo, waarmee we op de boot hadden kennis gemaakt, sprak alleen Finsch en een heel klein beetje Zweedsch en Duitsch, hoewel het allergebrekigst was. Toch had hij naar z'n zeggen Kantorowitz en Port Euler als studieboeken gehad, maar ik vroeg me af, of zich dit misschien niet zal beperkt hebben tot het kijken van plaatjes of tot het „in de kast hebben”. Door over den prijs te telefoneren met z'n oom, werden we het eens, en hij zou, indien we dien middag een paar keer kwamen passen, om 9 uur des avonds een partiele rubberprothese met 8 frontelementen klaar hebben. Er werd een afdruk gemaakt met hammest, zooals gips in 't Finsch heet en na eenige malen passen was op den afgesproken tijd het noodgebit klaar.

De inrichting van de spreekkamer was heel eenvoudig, een wandarm boormachine en een kleine wandarm mondlamp, een zuil zonder stroomend water (er werd gekookt water uit een karaf geserveerd), een fonteintje, niet geschikt voor drinkwater, een glazen instrumentenkast, een grijsgelakte tafel met twee stoelen, een cosmosmat vloerbedekking.

Tusschen de bedrijven door hebben we nog zoo'n beetje Helsingfors bezichtigd en des avonds om half twaalf vertrokken we naar Leningrad. Daar het hier echter niet de bedoeling is een volledige reisbeschrijving te geven, zal ik niet uitvoerig zijn over allerlei bijzonderheden, de techniek van het reizen in Rusland betreffende. Wel wil ik opmerken, dat men er heen moet gaan met een goede dosis geduld en een uitschakelen van individualisme. Voor „erholung” moet men misschien de Krim bereizen, in het gedeelte Moskou—Leningrad is die niet te vinden. Leningrad moet vroeger wel een schitterende stad zijn geweest, aan de oevers van de breede Newa; een stad met veel paleizen, kathedralen, boulevards en pleinen: wat men laat zien is alles van vroeger, en hoe, vervallen, vervuild, verwaarloosd; en dan een toeristenexploitatie tot en met!

Moskou is in dat opzicht veel beter. Er is daar tot nu toe alles meer op gezet om het tot een communistische modelstad te maken. Er worden daar groote gebouwen gezet, er is een mooie Metro, er

wordt een hotel gebouwd van tienduizend bedden, er zijn cultuurpaleizen, er is het mausoleum van Lenin en er is het Kremlin. Het laatste is onvergetelijk mooi.

De bestrating van de binnenstad is de laatste jaren eveneens flink ter hand genomen, maar zoo gauw je maar even in de buitenwijken komt, is het mis. Wie daar oversteekt heeft kans op verstuite enkels en daarbij nog het gevaar van onder de tram te komen, want die jakkeren door de straten en zijn prop en propvol. Ook van de Russische treinen wil ik nog wat zeggen. In Rusland heeft men breed spoor, de wagons zijn dientengevolge breder en liggen vaster, ook al door het feit, dat er slechts met een ongeveer 40 kilometersnelheid wordt gereden. Er zijn twee slaappleatsen boven elkaar in de coupé's en nog twee boven elkaar in de gangpaden. Nu is het van Leningrad naar Moskou een volle nacht reizen, met verschillende tusschenstations onderweg, en zoo kon het dan ook gebeuren, dat in den nacht een heele compagnie soldaten op m'n bed kwam zitten, en een Hollandsche dominee, die een paar plaatsjes verder lag, zich bijna had dubbelgevouwen wegens plaatsgebrek. Een euvel overigens waar zijneerwaarde niet alleen van had te lijden, dat bewezen wel de hooge stapels menschen en bagage, die dichtjes bij dichtjes waren gekropen op de perrons en trein na trein moesten afwachten of er alsjeblijft plaats was, hetgeen soms eerst na dagen het geval scheen te zijn. Later spraken we ook nog een Russische vrouw van de Wolga, die in Moskou op bezoek was en zes dagen moest wachten aler ze van plaats in een trein verzekerd was.

Een ieder zoekt in Rusland zich te overtuigen van de heersche toestanden in de tak van bedrijf of wetenschap, die hem het meest interesseert, en de toeristenorganisatie „Intourist" is zeer welwillend bij het samenstellen van programma's van excursies en bezichtigingen. Zoo had ik aangevraagd een bezoek te mogen brengen aan het Tandheelkundig Instituut te Moskou, hetgeen werd toegestaan.

's Morgens in het hotel werd mij een „Führerin" toegewezen, (een van die jongedames van 20, 25 jaar, die een 4-jarige Universitaire opleiding hebben genoten in talen, kunstgeschiedenis, economie, enz.) en met de tram vertrokken we voor het „tandheelkundig intermezzo".

Het is een warme dag. De straten van Moskou, met de volle trottoirs en de jakkerende trams liggen te blakeren. Vanaf het hotel „Nowo Moskowskaja" wapperen de vlaggen van vele nationaliteiten. Een congres heeft honderden physiologen naar Moskou doen komen en alle beschikbare logiesruimte is ingenomen. De veelkleu-

rige glans van de Russische koepels der Wasiliev kathedraal weerkaatst in het water van de traag stroomende Moskwa. Een propeller glijboot trekt een zilveren vore daardoor. Over de brug dreunen de trams. Sightseeingcars en taxi's brengen toeristen naar het station..... We wachten aan de halte van lijn 13. Vijftien kopeken kost ons een overstapje. Over de Pjatnizkaja Uliza brengt de tram ons naar het Dobrynskajaplein, waar we moeten overstappen op lijn b. Nu komen we langs het ontspanningspark, waar onder andere een hooge toren staat voor parachute springen. In de verte zien we den heuvel, vanwaaraf Napoleon het brandende Moskou gadesloeg. Dan komen we aan de Smolenskaja Ul, waar we uitstappen om te voet onzen tocht voort te zetten. Na tien minuten zijn we over onbestrate weggedeelten aan een oud gebouw gekomen, waar we op nadere informatie (m'n gids was er ook nooit geweest) hoorden dat daar het Tandheekkundig Instituut inderdaad was gevestigd. Al direct werden we bij den directeur toegelaten. Het bleek dat deze goed Fransch sprak, en ik slecht, dus waren we nog niet veel verder. Het gemakkelijkste ging het gesprek dan ook met behulp van mijn gids. Uit onze gesprekken bleek mij het volgende :

De opleiding tot tandarts in de Sowjet Unie begint met een volledige artsopleiding, welke vier jaren duurt. Daarna voltooit men z'n studie voor tandarts (specialist) in een twee-jarigen technischen cursus. De laatste jaren is van deze regeling eenigszins afgeweken, omdat er een tekort was aan tandartsen! Men heeft toen het volledige artsexamen laten vervallen en reeds na twee en drie jaar artsenstudie verschillende menschen tot den tandarts cursus toegelaten. Daarbij kwam nog, dat er tevens behoefte was aan goede onderwijskrachten op tandheekkundig gebied.

In den tandheekkundigen cursus worden werkstukken gemaakt zooals wij die ook kennen. Eenvoudige metaal-, rubber- en gipsbewerking. Enorm veel prothetisch werk wordt er gemaakt en conserveerend werk aan patiënten in veel mindere mate. Ook hierin schijnt langzamerhand verbetering te komen. Maar als ge op straat loopt en de Russen grijnzen U aan, dan ziet ge een heel of gedeeltelijk blank metalen front, als het ten minste geen afgebrand dorp is. De Russen zijn gek op die mooie zilver uitzierende tanden, gemaakt van een speciaal soort Russisch staal. Men fluistert dat de kameraden Volkscommissarissen prothetisch werk van platina laten maken, opdat het toch vooral maar op staal zal lijken! Maar men fluistert natuurlijk zooveel.

Iedere patiënt kan op zijn verzoek goudwerk in z'n mond krijgen, wanneer hij zelf maar het goud meebrengt, b.v. van een gouden

ring of sieraad, maar door het Instituut wordt het niet, zelfs niet op verzoek, verstrekt. Technisch staat het Instituut op een zeer hoog peil. Dat bleek mij vooral bij een rondgang die ik met den directeur maakte. In de techniekafdeelingen lange tafels waaraan rijen vrouwen en meisjes zitten te slijpen, te polijsten en op te stellen (alles in Gysi-articulatoren of in een apparaatje dat veel op een paar omgebogen fietsspaken gelijk). Dan is er een enorm groot rond fornuisachtig ding, met een deksel waarin in de rondte inzinkingen als in een poffertjespan. In die inzinkingen ligt de rubber en om dien grooten pot, die zeker drie meter diameter heeft, zitten eenige mannen alsmaar prothesen te stoppen. Wilt U getallen? Hier worden honderdduizend prothesen per jaar gemaakt. En het vulcaniseeren? Dat gebeurt in een ketel met honderd cuvetten tegelijk in een speciaal daarvoor ingerichte kamer met enorm dikke wanden.

Aan dit Instituut is ook een orthopaedisch instituut verbonden, voor algemeene orthopaedie. Alle daarvoor benoodigde apparaten worden eveneens in deze technische afdeelingen gemaakt, en het is wonderlijk om te zien wat daar alzoo is bereikt. Zeker, wetenschappelijk staan de Russen in geen geval achter, maar neem nu b.v. de hygiëne en de steriliteit! Een verpleegster uit het Tandheelkundig Instituut is voor onze begrippen met geen tang aan te pakken, in de cabines waar de patiëntenbehandeling plaats vindt wordt gewerkt met instrumenten waarvan wij nog eens zouden overwegen of ze wel goed genoeg voor onze techniekafdeeling zouden zijn. Zoo'n instrumentarium is wel typisch om te zien. Alles nagemaakt. De Russen storen zich daarbij schijnbaar niet aan buitenlandsche patenten. Of je nu komt in Duitschland, of in Engeland, of Amerika, of Nederland, of Finland, of waar je maar wilt, overal kom je dezelfde instrumenten tegen van Ash, S.S.W. enz. Maar in Rusland is dat zoo heel anders. Het streven naar autarchie heeft geleid tot het in Rusland vervaardigen van alles wat het Russische volk behoeft, ook machines, instrumenten en materialen die in de tandheelkunde worden gebruikt. Zoo zien we er Russische boormachines, Russische hand- en hoekstukken, Russische Ash 6, enz. Voorts Russische rubber, Russisch nieuwzilver, Russisch porcelein, Russische tanden. De inrichting was verder tot het allernoodzakelijkste beperkt. De patiënten moesten zelf een afvalbakje onder de kin vasthouden en ook de verlichting was geheel onvoldoende. Men moet het met dat instituut toch nog een jaar of wat doen, want met den bouw van een nieuw was wel begonnen, naar men mij meedeelde, maar het zou eerst over anderhalf jaar klaar zijn. In hoeverre die mededeelingen echter op waarheid berusten weet

ik niet, want het is mij meer gebleken dat mededeelingen van gidsen op onwaarheid berustten.

Ik vroeg den directeur nog hoe het stond met de overbevolking der Universiteiten. Hij kon mij hierop verklaren dat dit in Rusland geen vraagstuk was, zooals in andere landen. Hierover waren we dus gauw uitgepraat en gingen over op de vraag wat een afgestudeerd tandarts kan gaan doen. Daarover vernam ik het volgende: Iemand die van de lagere school komt kan de tandartsstudie kiezen. Hij wordt student aan de Universiteit en krijgt van de staat gedurende zijn student zijn de som van 100 roebel per maand. Natuurlijk tot een zeker maximum. Het studeeren is gratis. Hij mag in totaal twee maal voor een examen zakken, op straffe van ophouden met de studie. Heeft hij z'n tandartsexamen met goed gevolg afgelegd, dan kan hij zich verbinden aan een kliniek à raison van 500 roebel per maand. Hij behoeft dan slechts 5 uur per dag te werken, en wel 4 dagen achter elkaar en dan een dag vrij. Voor de overige uren per dag kan hij zich ook nog aan een andere kliniek verbinden, en verdient dan dubbel. Hij kan zich ook particulier gaan vestigen, maar mag geen naam op de deur hebben. Op z'n deur komt gewoon te staan: „Hier houdt een tandarts zitting van dan tot dan". Het publiek heeft dan een beperkte vrije tandartsenkeuze, voor zoover de tandarts binnen een zeker rayon gevestigd is. Ook kan de afgestudeerde tandarts docent worden aan een van de vele in den lande opgerichte of op te richten Tandheelkundige Instituten. In het bovenstaande heb ik van den tandarts steeds als *hij* gesproken. Het dient echter vermeld dat in Rusland van alle tandartsen vijf en zeventig procent vrouwelijk is.

Inmiddels hadden we al een heelen tijd op de kliniek doorgebracht, en nadat ik nog het museum had bezichtigd, werd mij verzocht eenige woorden, mijn indrukken betreffende, in een album neer te schrijven, daar ik de eerste Hollander was die het Instituut bezocht. Hiermede was het bezoek afgelopen en nam ik afscheid van den directeur. Op de trap in het gebouw had ik een aardige ontmoeting. Een enthousiast man sprak me in 't Engelsch aan en stelde zichzelf en z'n vrouw aan mij voor. Het bleek dat hij techniker was aan het Instituut, en z'n vrouw tandarts in de afdeeling chirurgie. In vreeselijk rad Russisch wendde hij zich toen nog tot een fantastische witgebaarde figuur, die juist voorbij kwam, om hem te vertellen dat ik Hollander was en het Instituut had bezocht. De man in het Russische hemd en met den witten baard vertelde toen middels die Engelsch sprekende Rus dat hij bezig was een uitvinding te vervolmaken op het gebied van de geponsde metaalprothesen. Verder was hij wel eens in Holland geweest in z'n jeugd toen

hij varensgezel was en eens in Rotterdam was binnengekomen.

Mijn gids begon aan te dringen om weg te gaan, die hield niet van gesprekken die ze niet kon volgen naar het me toescheen. (Ze was n.l. alleen Duitschspreekende gids). Dus was dit bezoek ten einde en spoedden we ons naar een van die ongelooflijk mooie stations van de nog mooiere Moskousche Metro, waar ieder rechtgeaard Rus trotsch op is, als zijnde de meest luxueuze ter wereld.

Tenslotte een opmerking over het geld: De goudroebel is f 1.30. In Rusland is echter de papierroebel in omloop die je als buitenlander heel moeilijk in handen krijgt. Om een idee te krijgen welke waarde nu b.v. 500 roebel vertegenwoordigen kan ik er eenige andere prijzen naast noemen, die me bij een bezoek aan allerlei winkels zijn opgevallen: een brood kost 11 roebel, een overhemd van het allermiserabelste katoen 16 roebel, een jurkje waarvoor hier in Holland een dienstbode zou bedanken om het aan te trekken 170 roebel. Met de tram kost 15 kopeken (1 roebel is 100 kopeken) met de Metro 40 kop. De tandheelkundige behandeling geschiedt in de meeste gevallen kosteloos. Ieder arbeider (en hiermede zijn ook de ingenieurs, de doktoren, de tandartsen enz. begrepen) kan wanneer dat noodig is een gratis prothese krijgen. De tandarts wordt immers door de Staat betaald?

Ik hoop erin geslaagd te zijn U eenigszins een beeld gegeven te hebben van de toestanden. Natuurlijk in 't geheel niet volledig. Het is bedoeld als reisbeschrijving, zonder pretentie noch op wetenschappelijk, noch op economisch gebied.